

АЦИМСИ Центар за родне студије

мр Угљеша Белић

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ	
1.	Датум и орган који је именовео комисију: 21.4.2016. Сенат Универзитета у Новом Саду
2.	Састав комисије са знаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:
-	Проф. емеритус Свенка Савић , редовна професорка Психоллингвистика, Филозофски факултет УНС, 2010. (менторка)
-	Проф. др Светлана Томин , редовна професорка Српска и јужнословенске књижевности са теоријом књижевности (предмет: Средњовековна књижевност), у звање редовног професора изабрана, Филозофски факултет УНС, 2013. (менторка);
-	Проф. др Дубравка Стојановић , ванредна професорка за научну област Општа савремена историја, Филозофски факултет УБ, 2013. чланица
-	Проф. др Јован Комшић , редован професор, Социологија, Економски факултет УНС, 2007, члан
-	Проф. др Милица Антић Габер , редовна професорка Социологија/Родне студије, Филозофски факултет Универзитета у Љубљани, 2009, чланица.
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ	
1.	Име, име једног родитеља, презиме: Угљеша Бранислав Белић
2.	Датум рођења, општина, држава: 7. април 1968. Нови Сад, СФРЈ
3.	Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – мастер и стечени стручни назив Филозофски факултет, професор историје
4.	Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија
5.	Назив факултета, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране: Филозофски факултет, Никола Вулић и почетак проучавања античке прошлости Војводине, Историја, 15. 2. 2000.
6.	Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Историја
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:	
<i>Родна димензија енциклопедијског текста: интердисциплинарни приступ</i>	
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:	
Навести кратак садржај са знаком броја страна, поглавља, слика, шема, графикона и сл. Након Кључне документације на укупно 319 страница текста садржај тезе је подељен у 7 поглавља: 1. Увод (3–19); 2. Циљ истраживања (20–21); 3. Метод истраживања (21–203); 4. Резултати истраживања (стр. 204–221); 5. Закључна разматрања (стр. 222–224); 6. Литература (стр. 225–229); 7. Прилози (списак табела и све табеле (1–10), списак скраћеница и списак 95 фотографија (стр. 230–319).	

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Увод докторске дисертације мр Угљеше Белића конципиран је на следећи начин:

1.1 Преглед и развој енциклопедијских пројекта у Југославији и Србији (1925–2014); 1.2. Присуство/одсуство жена у енциклопедијама: основни подаци, 1.3. Теоријски оквир и 1.4. Истраживање родности – допринос појединки и женских удружења.

У *Уводу* докторске дисертације мр Угљеша Белић излаже комплексан и до сада мало проучаван проблем енциклопедијског жанра у оквиру академског текста. У домаћој литератури писано је о разним аспектима академског дискурса, али до сада изостају истраживања и анализе енциклопедијских текстова, посебно енциклопедијских одредница о женама. Енциклопедијске одреднице се могу сматрати посебним жанром академског дискурса које су историјски, културно и друштвено одређене, те се показало оправданим истражити их, имајући нарочито у виду да је енциклопедија незаобилазна књига сваке културе.

У *Уводу* се, након појмовника и основне теоријске литературе, излаже критичка анализа и историјски преглед енциклопедија настајалих током деведесет година у Југославији и Србији (1925–2014). Преглед поменутих енциклопедија прати табела са укупним подацима о енциклопедијама које се представљају (с освртом на присуство жена у њима). Подаци из табеле на прегледан начин представљају сваку од њих (наводе се имена главних уредника, структура сарадника, писмо на којем су штапане). Присуство енциклопедијских одредница у енциклопедијама изражено је просечним бројем редака енциклопедијског текста. Посебно су занимљиви подаци који сумарно показују да ли су енциклопедијске одреднице праћене библиографијом и литературом, а нарочито фотографијама личности о којима се пише. На тај начин представљен је процес формирања енциклопедијског текста као посебног жанра у српском језику.

Одабрана је теорија другости за основу анализе енциклопедијских одредница о личностима, а метод критичке анализе текста за формирање институционалног жанра.

Посебан део *Увода* чини увид у резултате истраживања појединих истраживачица и женских удружења, те се на прегледан начин наводе пројекти и публикације које су истраживале присуство и значај знаменитих жена на просторима наше државе, али и на просторима југословенског региона.

2. *Циљ истраживања* је био провера постојања имплицитне дискриминације према женама из различитих група у постојећим енциклопедијским одредницама) и хипотезе истраживања (три хипотезе: недовољан број енциклопедијских одредница у постојећем енциклопедијском корпусу; присуство имплицитне родне дискриминације у постојећим енциклопедијским одредницама и уочљива експлицитна родна дискриминација у уређивачким концепцијама енциклопедија).

3. У *Методу истраживања* образлаже се метод критичке анализе текста, издавајају два узорка на којем је рађено истраживање (први узорак чине текстови о женама објављени у наведеним енциклопедијама за слова А и Б; други узорак чини 106 нових енциклопедијских одредница женских особа из историје и наших савременица, на сва слова), одређују критеријуми на основу којих је формиран други узорак и представља упуство за писање родно коректних енциклопедијских одредница о женама. У овим трећег поглавља налазе се: 3.1. Корпус истраживања; 3.2. Табеларни приказ 106 нових енциклопедијских одредница и 3.3. Јединица анализе (навођење критеријума, пример написане одреднице, установљено упутство за писање енциклопедијске одреднице).

4. *Резултати истраживања* састоји се из: 4.1. Резултати анализе одабраних енциклопедија на слова А и Б; 4.2. Резултати добијени на основу карактеристичних примера (одредница) и 4.3. Резултати истраживања новоформираног корпуса.

Резултати указују на фазе развоја енциклопедијског жанра, дају детаљне податке о присуству, односно одсуству жена и енциклопедијских одредница о њима у постојећим истраживаним енциклопедијама (дати су подаци о укупном броју одредница на слова А и Б, броју енциклопедијских одредница о женама, поменути подаци изражени у процентима, подаци о областима деловања жена, као и подаци о присуству/одсуству фотографија као саставног дела енциклопедијске одреднице).

Подаци су поткрепљени прегледним табелама за сваку појединачну енциклопедију (са навођењем имена жена о којима постоји енциклопедијска одредница, датумом и местом рођења, датумом и местом смрти, навођењем титула и занимања, аутора одредница, броја редака и броја стране на којој

се одређена одредница налази). Табеле које прате све посматране енциклопедије у временском периоду од 90 година дате су у *Прилозима*.

Посебну вредност чине издвојени карактеристични примери енциклопедијских одредница о женама, на пример одреднице о Еустахији Арсић, која најилустративније показује развојни пут једне одреднице од најстарије енциклопедије до савремених енциклопедија.

Резултати истраживања новоформираног корпуса. Комбиновањем општих са посебним критеријумима кандидат је направио избор 106 жена - 106 нових енциклопедијских одредница и понудио модификован модел писања енциклопедијске одреднице на родно осетљив приступ. Сваку енциклопедијску одредницу прати библиографија и литература, и фотографија (укупно 95).

5. *Закључна разматрања* сумирају податке из досадашње праксе у формирању енциклопедијског жанра српског језика и предлаже модел писања родно осетљиве енциклопедијске одреднице. Обимно и студиозно истраживање кандидата показало је да је жанр енциклопедијског текста сазревао у српском језику током скоро једног века и да данас у њему одсуствује родно осетљива димензија. Резултати ове дисертације би требало да буду у функцији превладавања ученог стања.

6. *Литература* обухвата укупно 561 библиографских јединица и подељена је на: писане изворе (4), штампане изворе (517), електронска издања (8), електронске изворе (32).

7. *Прилози* садрже: Табеле 1–10 (и њихов списак), списак скраћеница и списак фотографија.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Таксативно навести називе радова, где и када су објављени. Прво навести најмање један рад објављен или прихваћен за објављивање у часопису са ISI листе односно са листе министарства надлежног за науку када су у питању друштвено-хуманистичке науке или радове који могу заменити овај услов до 01.јануара 2012. године. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

Одреднице о женама у енциклопедијама на српско(хрватском) језику: 1925–2014, Педагошка стварност, Нови Сад 2016. (потврда о пријему за штампу и слању на рецензију – у прилогу)

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Циљ истраживања био је да се провери постојање имплицитне и експлицитне родне дискриминације према женама из различитих група у постојећим енциклопедијским одредницама и да да предлог за презентацију жена у енциклопедијском тексту којим се уважавају родне и друге разлике и специфичности како из историјске тако и из савремене перспективе. Кандидат закључује да је у постојећим енциклопедијама у енциклопедијским одредницама присутна имплицитна родна дискриминација, то документује следећим резултатима:

Народна енциклопедија српско-хрватско-словеначка: укупно на А и Б слово има 508 одредница, од чега је 26 посвећено женама, што чини свега 5,11% енциклопедијског текста, међу сарадницима/ауторима енциклопедијских одредница нема жена;

Енциклопедија Југославије, прво и друго издање: у првом издању има на А и Б слово 1123 одреднице, од тога је 57 посвећено женама, што чини 5,8%; од укупно 511 сарадника, 41 су жене, што је 8,7%; од 17 чланова Главне редакције, 2 су жене, што је 11,7%, а у другом издању подаци су следећи: на А и Б слово 1015 одредница, од тога је 90 посвећено женама, што чини 8,86%; од укупно 787 сарадника, 91 су жене, што је 11,5%; од 14 чланова Главне редакције, 0 су жене, што је наравно и 0%;

Српска енциклопедија: на А и Б слово 1802 одредница, од тога је 239 посвећено женама, што чини 13,2%; од укупно 144 члана стручних редакција, 22 су жене, што је 15,2%; од 28 чланова Главне редакције/Уређивачког одбора, 1 је жена, што је 3,5% и од 493 укупно ангажованих писаца одредница, 183 су жене, што је 37,12%;

Енциклопедија Војводине: на А и Б слово 1261 одредница, од тога је 101 посвећена женама, што чини 8%; од укупно 88 чланова стручних редакција, 23 су жене, што је 26,1%; од 19 чланова Редакције ЕВ, 2 су жене, што је 10,5%. На примерима књижевнице и добротворке Еустахије Арсић, као и носитељке Партизанске споменице и мајорке ЈНА Јованке Броз, доказује и експлицитну дискриминацију. У предложеном корпусу од 106 енциклопедијских одредница о женама, уз 95 фотографија, мр Угљеша Белић их представља на коректан начин, родно осетљивим језиком, а које

су уврштене на основу општих и посебних критеријума и написане у складу са Упутством за писање одредница. Општи и посебни критеријуми и Упутство за писање одредница су саставни делови дисертације.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Енциклопедија је у основи књига о прошлости и садашњости намењена будућим поколењима као проверено наслеђе разних података о личностима, догађајима и појмовима. Научно дело је културно, идеолошки и политички уоквирено што ова дефиниција не сигнализира, па ће тако будућим нараштајима у наслеђе стизати поруке занемаривања, искључивања неких особа (или догађаја и појмова). Имајући то у виду, полазимо од становишта да је енциклопедија научно дело увек родно, културолошки, идеолошки, политички и језички одређено. Оправдано се поставља питање у којој мери енциклопедија садржи имплицитну и експлицитну родну дискриминацију о особама из прошлости и садашњости?

Овакво питање до сада није постављено када је реч о енциклопедијама штампаним у Краљевини СХС, СФРЈ и Републици Србији на српско(хрватском) језику у последњих деведесетак година, а у раду је анализирано стање у наведеним енциклопедијама на слова А и Б, са критичким освртом на примере имплицитне и експлицитне родне дискриминације, а полазећи од следећих хипотеза истраживања и у складу са теоријским приступом заснованим на Теорији другости: у постојећем енциклопедијском корпусу на српско(хрватском) језику присутан је недовољан број енциклопедијских одредница о женама, у постојећем енциклопедијским одредницама присутна је имплицитна родна дискриминација и у постојећем енциклопедијском корпусу на српско(хрватском) језику очљива је експлицитна родна дискриминација у уређивачким концепцијама.

Комплетан енциклопедијски корпус којим се бави кандидат у својој дисертацији, праћен је детаљним табеларним и статистичким подацима. Посебно вредно је то што кандидат даје предлог корпуса од 106 нових енциклопедијских одредница о женама са 95 фотографија, од којих већина није присутна у постојећим енциклопедијама (за неке од њих, кандидат исправља више пута понављане непрецизности или допуњује недостатке у биографским подацима). Узимајући у обзир иновативност одабране теме и сложеност теоријског приступа, Комисија је позитивно оценила начин приказа и представљања резултата кандидата.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:	
Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање:	
1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме?	ДА
2. Да ли дисертација садржи све битне елементе?	ДА
3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци? По целовитом сагледавању теме родне димензије енциклопедијских одредница писаних на српско(хрватском) језику; указивању да је мали број жена обухваћен енциклопедијама као књигама које воде рачуна о културном наслеђу, затим да су енциклопедијске одреднице о женама краће у односу на оне за мушке особе, да је далеко мањи број додатног материјала (фотографија уз текстове о женама, да је библиографија радова о њима оскудна, а литература недовољна, да су текстови писани понекад дискриминаторно и да готово изостају подаци о женама из других националних заједница које вековима живе у нашој земљи, укључујући и изостанак података о женама које су каријеру оствариле у дијаспори, а пореклом су из Војводине и Србије. Својим предлогом нових 106 енциклопедијских одредница о женама кандидат потврђује претходно наведено становиште Комисије, поготово имајући у виду чињенице да је избор сачињен на основу општих и посебних критеријума, а да су нове одреднице писане у складу са Упутством за писање одредница које је, све заједно, кандидат веома целовито формулисао. Посебну вредност представљају биографије у којима је аутор отклонио недостатке и нетачности. Стога, дисертација <i>Родна димензија енциклопедијског текста: интердисциплинарни приступ</i> кандидата мр Угљеше Белића је веома значајна јер је посвећена изучавању, до сада непознатог питања, родној димензији енциклопедијског дискурса.	
4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања	Нема.
X ПРЕДЛОГ:	
На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже: Да се докторска дисертација <i>Родна димензија енциклопедијског текста: интердисциплинарни приступ</i> прихвати, а кандидату мр Угљеши Белићу одобри одбрана.	
<ul style="list-style-type: none"> - да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана - да се докторска дисертација враћа кандидату на дораду (да се допуни односно измени) или - да се докторска дисертација одбија 	

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

Проф. др Дубравка Стојановић, председница

Свенка Савић, професорка емеритус, менторка

Проф. др Светлана Томин, менторка

Проф. др Јован Комшић, члан

Проф. др Милица Антић Габер, чланица